

---

# TOIMINTAKERTOMUS 2018

---

## SISÄLLYS

<b>1. JOHDANTO .....</b>	<b>2</b>
<b>2. VAIKUTIMME SUOMEN IHMISOIKEUSTILANTEeseen .....</b>	<b>3</b>
a. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän vastainen työ .....	3
b. Sukupuolittuneen väkivallan vastainen työ (KokoNainen).....	5
c. Taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet.....	7
<b>3. IHMISOIKEUSKASVATUS JA -KOULUTUS .....</b>	<b>9</b>
<b>4. VIESTINTÄ.....</b>	<b>10</b>
<b>5. HALLINTO JA ORGANISAATION KEHITTÄMINEN.....</b>	<b>12</b>
<b>LIITTEET .....</b>	<b>13</b>

## 1. JOHDANTO

Ihmisoikeusliiton toiminta vuonna 2018 oli aktiivista, näkyvää ja vaikuttavaa. Työskentelimme monin keinoin sen puolesta, että kaikkien ihmisten perus- ja ihmisoikeudet toteutuisivat Suomessa. Vuonna 2018 hyväksyttiin Ihmisoikeusliiton uusi nelivuotisstrategia (2018-2021). Sen mukaisesti ihmisoikeustyön temaattiset painopisteet vuoden 2018 aikana olivat: 1) yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän poistaminen, 2) taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien edistäminen, 3) sukupuolittuneen väkivallan ennaltaehkäisy sekä 4) ihmisoikeustietoisuuden edistäminen.

Vaikutimme useisiin yhteiskuntapoliittisiin prosesseihin: annoimme lausuntoja lainsäädäntöprosesseihin ja raportoimme Suomen ihmisoikeustilanteesta YK:n ja Euroopan Neuvoston ihmisoikeuksien toteutumista valvoville komiteoille. Lisäksi jatkoimme ihmisten aktivoimista tulemaan syrjintää ja häirintää julkisessa liikenteessä kohtaavien ihmisten tueksi kun toteutimme ”STOP! Päätepysäkki syrjinnälle” –kampanjan Turussa helmikuussa.

Perinteisen kevätseminaarin aiheena olivat Suomessa tapahtuneet historialliset vääryydet vähemmistöjä, erityisesti romaneja, kehitysvammaisia ja viittomakielisiä ihmisiä sekä alkuperäiskansa saamelaisia kohtaan. Järjestimme seminaarin yhteistyössä Kuurojen Liiton ja Kehitysvammaliiton kanssa, ja sillä voidaan katsoa olleen merkittävä kansallinen vaikutus.

Ihmisoikeuskasvatus oli tärkeä osa työtämme. Jatkoimme valtakunnallisesti kuntien nuorisotyöntekijöiden kouluttamista OKM:n tukeman 'Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä' hankkeen kautta. Osoituksena urauurtavasta työstämme ihmisoikeuskasvatuksen saralla, pitkään ylläpitämämme ihmisoikeudet.net -sivusto palkittiin lokakuussa 2018 oikeusministeriön demokratiapalkinnolla.

Vuosi huipentui kansainväliseen ihmisoikeuksien päivään 10.12., jolloin järjestimme 'Ei tingitä' –illan Helsingissä. Upeat esiintyjät kuten laulajat Hilja Grönfors ja Paula Vesala sekä puhujat -kirjoittaja Maryan Abdulkarim, Kuurojen Liiton johtaja Markku Jokinen sekä johtokuntamme jäsen, professori Tuomas Ojanen – loivat iltaan paikalla olleiden mukaan 'ainutlaatuisen tunnelman'.

Toimintaympäristö pysyi haasteellisena edellisen vuoden tapaan. Suomeen keskittyvälle ihmisoikeustyölle oli suuri tarve, mutta toimintamahdollisuuksiimme vaikutti valtion yleisavustukseen kohdistunut voimakas epävarmuus. Tästä huolimatta teimme pitkäjänteistä ihmisoikeustyötä ja näkemyksiämme Suomen ihmisoikeustilanteesta kysyttiin runsaasti. Toimintaamme tuli mukaan paljon uusia jäseniä ja vapaaehtoisia. Tarjosimme jäsenille ja vapaaehtoisille aiempaa enemmän toimintaa kuten ihmisoikeuskoulutusta ja temaattisia keskustelutilaisuuksia. Jäsenet ja vapaaehtoiset ovat tärkeä osa Ihmisoikeusliittoa.

## 2. VAIKUTIMME SUOMEN IHMISOIKEUSTILANTEeseen

Ihmisoikeusliiton tehtävänä on edistää perus- ja ihmisoikeuksia Suomessa ja lisätä tietoisuutta ihmisoikeuksista. Tämän edistämiseksi annoimme lukuisia lausuntoja (ks. liite 3), tapasimme päättäjiä ja ihmisoikeussopimuksia valvovien kansainvälisten tahojen YK:n ja Euroopan Neuvoston edustajia, sekä lisäsimme monin tavoin tietoa ihmisoikeuksista.

Osallistuimme jäsenenä ihmisoikeuksien kannalta keskeisiin kansallisiin neuvottelukuntiin ja foorumeihin kuten eduskunnan ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskuntaan, ulkoministeriön Ihmisoikeudet ulkopolitiikassa -foorumiin, yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukuntaan sekä oikeusministeriön syrjinnän seuranta -työryhmään. Kansainvälisellä tasolla osallistuimme ainoana jäsenenä Suomesta eurooppalaiseen END FGM EU -verkostoon ja sen johtokuntaan. Pidimme tiivistä yhteyttä kansainväliseen ihmisoikeusjärjestöjen federaatioon FIDH:iin (International Federation for Human Rights), jonka jäsen Ihmisoikeusliitto on.

Järjestöjen yhteistyö ihmisoikeuskysymyksissä on tärkeää tehokkaamman vaikuttamisen, synergian sekä keskinäisen tuen takia. Ihmisoikeusliitto jatkoi vuonna 2015 käynnistetyn ihmisoikeustyötä tekevien järjestöjen verkoston koordinoimista. Verkosto kokoontui vuoden aikana viisi kertaa. Toiminnan painopisteenä vuonna 2018 oli ministeriöiden tapaamiset (STM, SM, OM) sen seuraamiseksi, miten ministeriöt pistävät toimeen omalla sektorillaan Suomen valtion v. 2017 YK:n jäsenmailta saamat UPR-suositukset (Universal Periodic Review). Toisena yhteisenä aiheena oli seurata, miten viranomaiset toimeenpanevat toista kansallista perus- ja ihmisoikeuksien toimintaohjelmaa.

### a. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän vastainen työ

Yhdenvertaisuuden edistäminen on mukana läpileikkaavana teemana Ihmisoikeusliiton toiminnassa kuten lausunnoissa ja raporteissa, koulutuksissa ja tilaisuuksien järjestelyissä. Vuoden 2018 keskeisempiä erityisesti yhdenvertaisuuden ja vähemmistöjen oikeuksien edistämiseen liittyviä toimia olivat kevätseminaari historian vääryyksistä sekä Stop! Päätepysäkki syrjinnälle – kampanja Turussa.

#### **Jatkoimme kampanjointia julkisessa liikenteessä tapahtuvaa syrjintää ja häirintää vastaan**

Stop! Päätepysäkki syrjinnälle –kampanja jalkautui helmikuussa 2018 Turkuun. Kampanjassa oli mukana turkulaisia vaikuttajia, joista monet myös itse syrjintää ja/tai häirintää kokeneita. Yhteistyökumppaneita olivat Föli ja Turun kaupunki. Turun kaupungin vaikuttajaryhmistä oli mukana esimerkiksi vammaisten oikeuksien aktiivivaikuttajia.

Kanssamatkustajille suunnatun kampanjan lisäksi pyrimme 2018 vaikuttamaan eri tavoin sekä Turun että pääkaupunkiseudun liikenteen osalta sen puolesta, että julkisen liikenteen toimijat puuttuisivat

paremmin syrjintätilanteisiin ja muuttaisivat omia käytäntöjään. Järjestimme pyynnöstä myös Turun kaupungin toimijoille koulutusta ihmisoikeuksien perusteista.

Syksyllä 2018 kokosimme pääkaupunkiseudulla yhteen ryhmän nuoria (9), joilla kaikilla oli myös omakohtaista kokemusta syrjinnästä esimerkiksi vammaisuuden tai äidinkielen takia, ja/tai rasimista. Ryhmä suunnitteli 'Stop! Päätepysäkki syrjinnälle' -kampanjan yhteyteen vuodelle 2019 tempausta keskittyen erityisesti nuorten kokemaan syrjintään. Kahdessa suunnittelutapaamisissa myös perehdyttiin moniperusteiseen syrjintään ja kampanjointiin. Nuorten kouluttajina ja sparraajina toimivat mm. Anti-Racist Forumin ja Väestöliiton asiantuntijat.

4

### **Seminaarimme sysäsi liikkeelle vähemmistöryhmiin kohdistuneiden historiallisten vääryyksien käsittelyä**

Järjestimme 3.5.2018 jäsenille suunnatun vuosikokouksen yhteydessä perinteisen, kaikille avoimen kevätseminaarimme aiheesta: *'Historian vääryydet – Miten valtio voi hyvittää mennyttä?'* Tilaisuudessa käsiteltiin laajasti erityisesti saamelaisiin, romaneihin, viittomakielisiin sekä kehitysvammaisiin ihmisiin kohdistuneita vääryyksiä kuten pakkosterilisaatiota ja oman äidinkielen käytön kieltämistä oppilaitoksissa. Tilaisuus järjestettiin yhteistyössä Kehitysvammaliiton ja Kuurojen liiton kanssa. Keskustelijoina oli vähemmistöryhmiin kuuluvia ihmisiä sekä alkuperäiskansa saamelaisia sekä valtiovallan edustajia. Seminaari oli vaikutuksiltaan onnistunut, sillä se sysäsi käyntiin erityisesti viittomakielisten kokemien historiallisten vääryyksien selvittämistyön, jota mm. Kuurojen Liitto jatkaa omilla ehdoillaan. Kuurojen Liitto tapasi asiassa eduskunnan viittomakielen verkostoa, joka puolestaan vei asiaa eteenpäin eduskuntaryhmiin. Jokaisessa ryhmässä oli suhtauduttu alustavan positiivisesti tarpeeseen selvittää ja käsitellä historian vääryyksiä Suomessa. Myös useampi media nosti seminaarin yhteydessä ja sen jälkeen ilmiötä esille. Mediahuomio vaikutti arviomme mukaan osaltaan asian käsittelylle suotuisan maaperän syntyyn.

### **Vaikutimme viharikosten tunnistamiseen ja viharikosten uhrien ilmoittamiskynnyksen madaltamiseen**

Vaikutimme eri tilanteissa sen puolesta, että poliisi ja muu oikeuslaitos tehostaisivat ja systematisoivat työtään viharikosten tunnistamiseksi. YK:lle tekemiemme lausuntojen lisäksi keskustelimme aiheesta mm. Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komission (ECRI) kanssa. Levitimme Rikosuhripäivystyksen kanssa edelleen Ihmisoikeusliiton 'Oliko se viharikos?' -esitettä eri tahoille. Esitettä on saatavilla 13 eri kielellä.

**Vaikutimme vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen:** Toimme esiin vammaisten ihmisten oikeuksien loukkauksia osana vaikuttamisprosesseja kuten YK:n vammaissopimuksen Suomen ensimmäistä määräaikaisraportointia. Ihmisoikeusliitto tuki myös järjestönä näkyvästi vammaisjärjestöjen Ei myytävänä -kansalaisaloitetta sen puolesta, että vammaisten ihmisten tarvitsemien välttämättömien palvelujen kilpailutus jätettäisiin hankintalain ulkopuolelle. Turun Päätepysäkki-kampanjassa vammaisiin ihmisiin julkisessa liikenteessä kohdistuva häirintä ja syrjintä nostettiin laajasti esille. Yhteistyötä useiden vammaisjärjestöjen kanssa tehtiin tiiviisti.

**Vaadimme ihmisoikeusperusteista romanipolitiikkaa:** Toimme romaneihin kohdistuvan syrjinnän esiin lukuisissa puheenvuoroissa, lausunnoissa ja koulutuksissa. Korostimme esimerkiksi valiokuntakuulemisessa tarvetta ihmisoikeusperusteiselle romanipolitiikalle, joka huomioi romaneihin kohdistuvan rakenteellisen syrjinnän ja rasmin, ja myös nk. sisäryhmäsyrjinnän ja oikeuksia loukkaavat käytännöt. Koulutimme nuoria romaniaktiiveja ihmisoikeuksista ja vaikuttamisesta. Yhteistyömme yksi välillinen vaikutus oli, että romaninuorten neuvosto kartoitti kyselyllä romaninuorten käsityksiä ihmisoikeuksista ja kokemuksia ihmisoikeusloukkauksista. Julkaisimme blogissamme romaninuorten neuvoston vpj Leif Hagertin kirjoituksen, jonka käännsimme myös ruotsiksi ja englanniksi.

**Korostimme saamelaisten itsehallintoa kieleen ja kulttuuriin liittyvissä asioissa:** Nostimme alkuperäiskansa saamelaisten oikeuksien loukkauksia esiin erityisesti lausunnoissamme kansainvälisten ihmisoikeussopimusten toteutumista valvoville komiteoille ja tapaamisissa komiteoiden kanssa. Nostimme esiin mm. puutteita viranomaisten toimissa vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen hankkimisessa saamelaisiin kohdistuvassa päätöksenteossa. Koulutimme myös nuoria saamelaisaktiiveja ihmisoikeuksista ja vaikuttamisesta heidän toiveidensa mukaan räätälöidysti.

**Edistimme seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia yhteistyössä eri tahojen kanssa:** Jatkoimme transihmisten oikeuksien puolesta vaikuttamista vaatimalla translain uudistamista yhteistyössä mm. Trasekin ja Setan kanssa. Teimme yhteistyötä myös raporteissa, joita jätimme YK:n TSS-oikeuksien ja KP-oikeuksien sopimuksia valvoville komiteoilla. Olimme mukana oikeusministeriön, kuntaliiton ja Setan Rainbow Rights hankkeen ohjausryhmässä ja osallistuimme aktiivisesti hankkeen toimintoihin. Lisäksi vaikutimme 'Stop! Päätepysäkki syrjinnälle' –kampanjan yhteydessä Turun julkisen liikenteen Föliin matkalippukäytäntöjen muuttamiseksi sukupuolivähemmistöt huomioivaksi, antaen tässä tukemme Trasek ry:n työlle.

#### **b. Sukupuolittuneen väkivallan vastainen työ (KokoNainen)**

Sukupuolittuneen väkivallan vastainen työmme keskittyi tyttöjen sukuelinten silpomisen (FGM) torjumiseen Suomessa. Edistimme myös Suomessa asuvien, silpomisen läpikäyneiden tyttöjen ja naisten hyvinvointia sekä pakkoavioliittojen kriminalisointia. Tavoitteisiimme pyrimme asennemuutostyön, yhteiskunnallisen vaikuttamisen, kouluttamisen ja tiedottamisen kautta. Asemamme teemojen keskeisenä asiantuntijajärjestönä Suomessa vahvistui.

**Muutimme ja vahvistimme asenteita tyttöjen silpomisen ehkäisemiseksi ja itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi**

Asennemuutostyö tyttöjen sukuelinten silpomisen ehkäisemiseksi ja itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi jatkui päätoimintamuotona. Vuonna 2018 toimimme pääosin amharan- ja

somalinkielisten henkilöiden parissa. Jatkoimme työtä myös kurdinkielisten henkilöiden parissa yhteistyössä mm. Irakin naisten yhdistyksen kanssa. Pääosin keskusteluryhmissä toteutettavan ennaltaehkäisevän työn lisäksi ohjasimme ympärileikattuja tyttöjä ja naisia tarvittaessa hoidon piiriin. Äskettäin maahan tulleita henkilöitä tavoitimme muun muassa suomen kielen kursseja tarjoavan Axxellin kautta. Järjestimme seitsemällä paikkakunnalla yhteensä 83 ryhmätilaisuutta, joihin osallistui 540 henkilöä. Toiminnassamme oli mukana eri-ikäisiä naisia ja miehiä. Miesten osuus kaikista osallistujista oli noin 30 prosenttia.

Toimintamme tunnettuus edellä mainittujen kohderyhmien parissa kasvoi ja toimintaamme hakeutui oma-aloitteisesti entistä enemmän henkilöitä, jotka halusivat lisätietoa tyttöjen sukuelinten silpomisesta vaikuttaakseen edelleen omassa yhteisössään FGM:n ehkäisemiseksi. Saimme työstämme erittäin hyvää palautetta, ja osallistujat ilmaisivat luottamuksensa toimintatapojamme kohtaan. Esimerkki tästä ovat amharankielisten naisten ja miesten ulostulo omasta aloitteestaan, omilla kasvoillaan ja tarinoillaan, jotka julkaisimme nettisivuillamme ja sosiaalisen median kanavissa.

### **Vetosimme pakkoavioliittojen kriminalisoimiseksi ja osallistuimme FGM-toimintaohjelman päivittämiseen**

Teimme yhteiskunnallista vaikuttamistyötä sekä itsenäisesti että yhdessä muiden järjestöjen kanssa. Annoimme 12 lausuntoa ja kannanottoa OM:lle, UM:lle, STM:lle ja Euroopan neuvoston GREVIO-asiantuntijaryhmälle liittyen mm. Istanbulin sopimukseen (Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta), YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen (CEDAW), YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sekä hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnokseen. Lisäksi annoimme pyynnöstä kuusi lausuntoa hallinto-oikeuksille koskien nk. kunniaan liittyvän väkivallan ja tyttöjen sukuelinten silpomisen uhkaa ja osallistuimme kahteen yhteisiin järjestöraportteihin Istanbulin sopimuksesta (ks. liite 3).

Toimme eri tavoin esiin vaatimustamme FGM:n vastaisen kansallisen työn tehostamisesta mm. osallistumalla FGM:n vastaisen toimintaohjelman ohjausryhmään sekä Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa koordinoivan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) järjestötyöryhmään. Osallistuimme myös ja perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikon järjestämään pyöreän pöydän keskusteluun naisiin kohdistuvasta väkivallasta sekä Euroopan Neuvoston GREVIO komitean kuulemistilaisuuteen ja kävimme oikeusministeriössä keskustelemassa tyttöjen sukuelinten silpomiseen ja pakkoavioliittoihin liittyvästä lainsäädännöstä.

Vetosimme oikeusministeriin pakkoavioliittojen kriminalisoimiseksi. Luovutimme vetoituksen ja sen noin 5500 allekirjoitusta oikeusministeri Antti Häkkäselle tapaamisessa. Mukana oli myös Monika-Naiset liitto, jonka kanssa olemme vuosia vaatineet vahvempia pakkoavioliittojen vastaisia kansallisia toimia. Työmme vaikutti osaltaan siihen, että oikeusministeriö on ilmoittanut aloittavansa selvityksen pakkoavioliittojen mitätöintiin, purkamiseen tai kumoamiseen liittyvistä lainsäädäntötarpeista.

## **Verkostomme keräsivät yhteen alan keskeiset toimijat**

Teimme vaikuttamistyötä myös erilaisissa verkostoissa. Jatkoimme nk. kunniaan liittyvän väkivallan ja FGM:n vastaisten verkostojen koordinoitua. Molempiin verkostoihin kuuluu muun muassa eri ministeriöiden, viranomaistahojen, poliisin ja järjestöjen edustajia. Verkostot koetaan saadun palautteen mukaan erittäin hyödyllisiksi.

Osallistuimme myös muiden järjestöjen verkostoihin, kuten Joku Raja! –työvaliokuntaan (Amnestyn Suomen osasto), Seksuaalioikeusverkostoon (Väestöliitto), Suomen 1325-verkostoon (UN Women), Translakivaikuttajien verkostoon (Seta) ja Veto-verkostoon (Suomen Pakolaisapu). Osallistuimme ainoana Suomesta myös End FGM EU –verkostoon, joka on EU-maissa FGM-työtä tekevien järjestöjen asiantuntijaverkosto. Verkosto vaikuttaa muun muassa siihen, että Eurooppaan luotaisiin yhtenevät käytännöt FGM:n lopettamiseksi. Sukupuolittuneen väkivallan vastaisen työn päällikkö Johanna Latvala valittiin myös verkoston johtokuntaan.

## **”Nyt uskallan puuttua” - Valtakunnalliset koulutukset lisäsivät ammattilaisten osaamista silpomisesta ja nk. kunniaan liittyvästä väkivallasta**

Annoimme tyttöjen silpomisesta ja nk. kunniaan liittyvästä väkivallasta koulutusta 824:lle muun muassa sosiaali- ja terveysalan sekä kasvatustieteiden ammattilaiselle ja opiskelijalle kaikkiaan 11 paikkakunnalla. Osa koulutuksista toteutettiin yhdessä TEM:n Kotouttamisen osaamiskeskuksen kanssa osana Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa.

Palautteen perusteella koulutuksiimme osallistuneet ammattilaiset pystyvät paremmin ottamaan silpomisesta ja nk. kunniaan liittyvän väkivallan puheeksi ennaltaehkäisevästi ja auttamaan tehokkaammin heitä, joihin em. loukkaukset ovat jo kohdistuneet.

## **Työmme näkyi mediassa – peräänkuulutimme sensitiivistä uutisointia**

Tyttöjen sukuelinten silpomisesta vastainen työmme ja pakkoavioliiton kriminalisointia koskeva vetoomuksemme nousivat vahvasti esiin mediassa. Annoimme lukuisia haastatteluja (Yle uutiset, Yle Radio Suomi, Yle Puhe, MTV3, Demokraatti, IL, Kirkko ja Kaupunki) sekä tyttöjen sukuelinten silpomisesta että nk. kunniaan liittyvästä väkivallasta. Järjestimme myös toimittajille infotilaisuuden siitä, kuinka uutisoida sensitiivisesti ja eettisesti silpomisesta.

Julkaisimme sukupuolittuneen väkivallan vastaisen työn teemoista myös seitsemän blogia tai artikkelia ihmisoikeusliiton verkkosivuilla sekä kirjoitimme mielipidekirjoituksen Helsingin Sanomiin.

### **c. Taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet**

Vuoden 2018 aikana nostimme laajasti esiin taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisen puutteita Suomessa. Vaikutimme siihen, että keskustelu riittävästä toimeentulosta ja



terveyspalveluista on oikeusperustaista. Nostimme esiin erityisesti perusturvan liian alhaisen tason sekä saamelaisten yhdenvertaisuuden sote-palveluissa. Tapasimme vuoden aikana useita poliittisia toimijoita ja viranhaltijoita sekä nostimme asiaa esiin eri tilaisuuksissa ja viestinnän keinoin.

## **Kokosimme kaikkien aikojen ensimmäisen järjestöraportin sosiaalisista ja taloudellisista oikeuksista YK:lle**

### **Järjestöjen yhteiseen varjoraporttiin osallistuneet järjestöt:**

EAPN-Fin – Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto, Fingo ry, Ihmisoikeusliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pakolaisneuvonta, Pelastakaa Lapset, SámiSoster, Seta ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen sosiaaioikeudellinen seura (SSOS), Suomen Unicef, Vailla vakinaista asuntoa ry, Vamlas – Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö ja Väestöliitto.

Aloimme vuonna 2018 valmistautua YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä (TSS) oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanon seurantaan. Keräsimme taustatietoja sekä kutsuimme koolle 16 järjestön taustaryhmän, joka valmisti järjestöjen yhteisen vaihtoehtoisen raportin YK:lle yksinkertaistetun menettelyn mukaisesti. Keskityimme raportissa TSS-sopimusta koskeviin ihmisoikeusloukkauksiin ja sopimuksen toimeenpanon puutteisiin. Suomesta ei ole aiemmin toimitettu komitealle järjestöjen yhteistä raporttia.

## **Toimme ihmisoikeusnäkökulman perusturvaa koskevaan keskusteluun**

Vuonna 2018 jatkoimme Euroopan neuvostolle aiemmin antamamme varjoraportin vaikutusten seurantaa. Ihmisoikeusliitto ja Suomen sosiaaioikeudellinen seura (SSOS) antoivat Suomea koskevan varjoraportin (2017) Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealle. Raportissa nostimme esille mm. perusturvan ihmisoikeusnäkökulmasta liian alhaisen tason sekä muita toimeentuloon liittyviä ihmisoikeuskysymyksiä. Mikään raportissa esiin nostetuista ihmisoikeusongelmista ei ole korjaantunut, koska poliittista tahtoa asioiden edistämiseksi ei ole ollut. Yhteinen tiedotteemme SSOS:n kanssa perusturvan liian alhaisesta tasosta sai mediahuomiota, mikä voi osaltaan lisätä yleistä tietoisuutta sekä poliitikkojen tietoisuutta vallitsevasta tilanteesta.

## **Vaadimme kehitysvammaisten työhyväksikäytön lopettamista**

Strategiamme mukaisesti toimimme vuosina 2018-2021 monin tavoin sen puolesta, että kehitysvammaiset ihmiset saisivat palkkaa tekemästään työstä. Tavoittemme on, että nykyisenkaltainen avotyötoiminta ja muut mahdolliset kehitysvammaisten ihmisten palkattomat työmuodot arvioidaan ja järjestelmä uudistetaan tulevilla hallituskaudella perusteellisesti. Perehdyimme vuonna 2018 kehitysvammaisten ihmisten työoikeuksien puutteisiin ja niiden loukkauksiin sekä aloitimme yhteisen vaikuttamistyön suunnittelun Kehitysvammaliiton kanssa. Nostimme asiaa esiin muutamien puolueiden hallitusohjelmavalmisteluun liittyvissä tilaisuuksissa ja

esitimme asian ottamista mukaan tulevaan hallitusohjelmaan. Työmme vaikutusta oli, että puolueet ovat käyneet asiasta keskustelua ja aihe nousee esiin hallitusohjelmavalmistelussa.

## **Muut aiheet**

Temaattisten painopisteiden lisäksi vaikutimme tarpeen mukaan keskeisiin muihin kansallisiin prosesseihin. Tällainen oli kysymys tiedustelulainsäädännöstä. Ihmisoikeusliitto oli kuultavana tiedustelulakipaketista eduskunnan laki- ja ulkoasianvaliokunnissa, ja lähetimme kirjallisen lausunnon puolustusvaliokuntaan. Valiokuntien mietinnöt toistivat useita lausuntojemme huomioita ja lopullisiin lakeihin vahvistettiin esimerkiksi tiedustelutoiminnan valvontaa ihmisoikeuksien turvaamiseksi, mitä myös me olimme vaatineet. Lisäksi annoimme lausunnon ulkoministeriölle koskien luonnosta uudeksi, yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevaksi kansainväliseksi sopimukseksi. Kansainvälisellä tasolla kattojärjestömme FIDH on hyvin aktiivinen sopimusta koskevassa vaikuttamistyössä ja valmistelimme lausuntoa yhteistyössä.

## **3. IHMISOIKEUSKASVATUS JA -KOULUTUS**

### **Ihmisoikeustietoisuuden lisääminen Suomessa**

Jatkoimme vaikuttamistyötä sen puolesta, että relevanteilla viranhaltijoilla olisi riittävää osaamista perus- ja ihmisoikeuksista. Tapaamisissa SM:n, STM:n ja OM:n toimme esiin virkahenkilöiden kuten poliisien ihmisoikeuskoulutuksen järjestämisen ja/tai systematisoimisen tarvetta. Vaadimme lausunnoissamme ja raporteissamme Suomen viranomaisille ja kansainvälisten ihmisoikeussopimuksia valvoville tahoille valtiolta lisäpanostuksia ihmisoikeuskoulutukseen. Esimerkiksi lausunnoissamme romanipoliittiseen ohjelmaan korostimme oppikirjasäiltöjen merkitystä oikean kuvan välittämiseksi romanien kulttuurista sekä romaneihin kohdistuvasta syrjinnästä. Oppikirjojen osalta toimme myös useita kertoja esille tarpeen sisällyttää historian oppikirjoihin tietoa eri vähemmistöihin ja saamelaisiin kohdistuneista historian vääryyksistä sekä siitä miten historian vääryydet vaikuttavat tämän päivän syrjintään.

Pitkäaikainen työmme ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen edistämiseksi noteerattiin myös kansainvälisesti kun pääsihteerin Kaari Mattila kutsuttiin ETYJ:n ihmisoikeuskoulutukseen keskittyvän konferenssin pääpuhujaksi Wieniin.

### **Nuorisotyöntekijät saivat valtakunnallisesti ihmisoikeustietoa**

*Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä* –hankkeen toisessa vaiheessa jatkoimme nuorisotyöntekijöiden ihmisoikeuskoulutuksia. Toteutimme yhteistyössä osaamiskeskus Kanuunan ja aluehallintovirastojen kanssa 7 peruskoulutusta ja 7 syrjinnän vastaisen työn jatkokoulutusta, joihin osallistui yhteensä yli 200 nuorisotyöntekijää kattavasti eri puolilta Suomea. Järjestimme myös työpajan, jossa nuorisotyön ammattilaiset, järjestöjen ja poliisin edustajat laativat ohjeita syrjintään puuttumiseen. Ohjeita on käytetty sekä Ihmisoikeusliiton että nuorisoalan toimijoiden

järjestämissä koulutuksissa ja ne ovat saaneet erinomaista palautetta. Ohjeet on julkaistu ihmisoikeudet.net –sivustolla, jonne avasimme uuden osion ihmisoikeusperustaiselle nuorisotyölle. Toteutimme hankkeen ensimmäisestä vaiheesta ulkopuolisen asiantuntijan tekemän evaluaation ja järjestimme aiheesta pyöreän pöydän -keskustelun. Arvioinnin mukaan koulutus muun muassa antoi monille nuorisotyöntekijöille lisää valmiuksia käydä nuorten kanssa keskusteluja ihmisoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä ja johti myös joihinkin konkreettisiin muutoksiin esimerkiksi nuorisotilojen esteettömyyden parantamiseksi.

### **Koulutimme laajasti eri toimijoita ihmisoikeuksista**

Asiantuntijamme kouluttivat vuonna 2018 ihmisoikeuksien perusteista pyynnöstä lukuisia tahoja kuten rajavartiolaitoksen opiskelijoita, Turun kaupungin nuoriso- ja kulttuuritoimen esihenkilöitä ja urheilun lajiliittojen edustajia. Opettajien ja opettajiksi opiskelevien koulutusta teimme erityisesti yhteistyössä Haaga-Helian ja Oulun ammattikorkeakoulujen kanssa. Rakensimme yhteistyössä itsenäiseen opiskeluun ja webinaareihin perustuvan kokonaisuuden, johon osallistui n. 50 henkilöä.

Lisäksi koulutimme kolmen pääkaupunkiseudun evankelisuterilaisen seurakunnan eri työntekijöitä kaikkiaan viidessä erillisessä koulutuksessa. Koulutimme esimerkiksi esihenkilöitä, diakoneja, pappeja ja varhaiskasvatuksen työntekijäitä. Lisäksi koulutimme ortodoksiseturakuntien edustajia Jyväskylässä. Järjestettiin ja räätälöitiin järjestöjen aktiiveille ja jäsenille perus- ja ihmisoikeuskoulutusta. Koulutettiin Kanava-nuoria, Kurdiliittoa, Irakin Naisten yhdistystä. Lisäksi koulutimme Etnisten suhteiden neuvottelukunnan jäsenjärjestöjen edustajia.

**Ihmisoikeudet.net palkittiin demokatiapalkinnolla:** Jatkoimme ihmisoikeudet.net -sivuston ylläpitoa. Sivusto palkittiin vuonna 2018 oikeusministeriön demokatiapalkinnolla, perusteluina muun muassa sivuston käyttäjälähtöinen ote. Kiitosta sai erityisesti opettajille suunnattujen materiaalien uudistamisprosessi, jossa mukanaamme oli useita opettajia ja opettajaksi opiskelevia, mikä lisää käytettävyyttä ja kestävyyttä.

## **4. VIESTINTÄ**

Vuoden 2018 aikana kasvatimme näkyvyyttämme erityisesti ns. perinteisessä mediassa, mutta myös sosiaalisessa mediassa. Tapahtumat ja kampanjat lisäsivät myös järjestömme ja viestiemme näkyvyyttä vuonna 2018.

**Medianäkyvyys:** Ihmisoikeusliiton asiantuntijoita haastateltiin tai työmme mainittiin vuoden aikana noin 190 kertaa ns. perinteisessä mediassa (lehdet, radio, TV, nettiuutiset), mitä voidaan pitää 12 työntekijän järjestölle huomattavana määränä. Kasvua edelliseen vuoteen oli lähes 27 prosenttia. Teimme proaktiivista mediatyötä mm. järjestämällä medialle infotilaisuuden tyttöjen silpomisen vastaisesta työstämme. Tilaisuuteen saapui iloksemme runsaasti median edustajia (MTV, STT, Yle Radio Suomi, Svensk Presstjänst, Kirkko ja kaupunki).

Mediaosumia keräsivät erityisesti Historian vääryydet –kevätseminaari ja siitä tehty tiedote, Trump-Putin –tapaamisen yhteydessä järjestetty laajan kansalaisyhteiskunnan mielenosoitus, jonka tiedotustilaisuudessa pääsihteerimme puhui, oikeusministeriön Ihmisoikeusliitolle myöntämä demokratiapalkinto, medialle järjestämämme infotilaisuus tyttöjen silpomisen vastaisesta työstämme sekä ihmisoikeuksien päivänä 10.12. antamamme haastattelut ja muu mediahuomio.

**Sosiaalinen media:** Vuonna 2018 näkyvyyteen sosiaalisessa mediassa jatkoi kasvamista, vaikkakin erityisesti Facebookin muutokset ovat vaikuttaneet siihen, ettei sivutykkäyksiä kerry entiseen tapaan ja päivitysten orgaaninen näkyvyys vähenee. Jaoinme päivittäin omaa sisältöä kanavissamme sekä osallistuimme ajankohtaisiin keskusteluihin.

Facebook-sivujemme tykkääjien määrä nousi 15 000:sta noin 16 400:een. Twitter-seuraajiemme määrä kasvoi 8 200:sta noin 9800:aan. Myös asiantuntijamme tviittaavat säännöllisesti omilta tileiltään omista asiantuntijuusaiheistaan ja lisäävät siten vaikuttavuuttamme. Instagram-tilimme seuraajamäärä kasvoi 1800:sta noin 2300 seuraajaan.

**Uutiskirje:** Sähköistä uutiskirjettämme markkinoitiin tapahtumissa ja sosiaalisessa mediassa. Uutiskirje ilmestyi noin 10 kertaa vuoden aikana. Vuoden loppuun mennessä tilaajamäärä oli kasvanut noin 4300:aan (vuonna 2017 tilaajia oli 3000).

**Vetoomukset:** Toteutimme vuoden 2018 alkupuolella vetoomuskampanjan pakkoavioliiton kriminalisoimiseksi Suomessa. Nettivetoamus keräsi yhteensä 5468 allekirjoitusta ja luovutimme sen oikeusministeri Antti Häkkäselle huhtikuussa.

**Yleisötapahtumat:** Vuonna 2018 osallistuimme myös erilaisiin yleisötapahtumiin. Tammikuussa olimme mukana yhteistyötahojen kanssa opetusalan Educa-messuilla. Toukokuussa oli vuorossa Maailma kylässä -festivaalit. Kesäkuussa osallistuimme Helsinki Pride-kulkueseen ja elokuussa Turku Prideihin. Heinäkuussa olimme mukana Trumpin ja Putinin Helsinki-tapaamisen yhteydessä järjestetyssä mielenosoituksessa. Syyskuussa kerroimme työstämme opiskelijoille Helsingin yliopiston avajaiskarnevaalissa. Ihmisoikeuksien päivänä 10.12. järjestimme YK:n ihmisoikeuksien julkistuksen 70-vuotispäivän kunniaksi Ei tingitä! Ihmisoikeuksien illan, jossa esiintyivät Paula Vesala, Hilja Grönfors, Taikasydän-yhtye sekä puhujina Marian Abdulkarim, Markku Jokinen ja Tuomas Ojanen. Ilta oli loppuunmyyty ja keräsi paljon kiitosta ja huomiota.

**Kampanjat:** STOP! Päätepysäkki syrjinnälle –kampanja sai jatkoa myös vuonna 2018, kun toteutimme kampanjan Turussa yhdessä Turun seudun joukkoliikenteen ja Turun kaupungin kanssa helmikuussa. Kampanja näkyi kaupunkikuvassa kattavasti ja keräsi mediahuomiota kaikilta suurimmilta paikallismedioilta (Turun Sanomat, Turkulainen, Aamuset, Auran Aallot, Yle Svenska Turun seutu). Turun kauppatorilla pidettyyn tiedotustilaisuuteen osallistui kampanjakasvoja kuten Trasek ry:n puheenjohtaja Panda Eriksson ja toimittaja Yagmur Özberkan, Turun kaupunginjohtaja Minna Arve sekä Fölin ja Ihmisoikeusliiton edustajia.

## 5. HALLINTO JA ORGANISAATION KEHITTÄMINEN

### Taloudellinen tilanne ja varainhankinta

Järjestön taloudenpitoa kehitettiin ja ylläpidettiin hyvien hallinto- ja kirjanpito tapojen mukaisesti, hyödyntäen erityisesti sähköisiä järjestelmiä. Ihmisoikeusliitto pyrki edelleen varmistamaan valtion yleisavustuksen jatkumisen ja riittävän tason. Järjestön talouden kannalta oli oleellista, että Ihmisoikeusliitto sai ensimmäistä kertaa yleisavustusta opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi myös STEAlta ja ulkoministeriöltä. Vuoden 2018 yleisavustus oli yhteensä 389 000 euroa. Yleisavustuksen jakaantuminen useamman rahoittajan kesken tarkoitti myös lisääntyneitä hallinnon työtä. Hankeavustuksia haettiin 10 eri yksityiseltä ja julkiselta rahoittajalta, ja reiluun puoleen hakemuksista saatiin myönteinen rahoituspäätös.

Yksityisen varainhankinnan kehittämistä jatkettiin vuonna 2018 suunnitelmallisesti. Keskeisiä väyliä olivat tele- ja internetmarkkinointi. Yksityiseen varainhankintaan panostettiin palkkaamalla osa-aikainen työntekijä.

Jäsenmaksuilla sekä kerta- ja kuukausilahjoituksilla kerätty summa oli vuonna 2018 yhteensä hieman yli 38 000 euroa. Kasvua edelliseen vuoteen oli noin 37 %. Yksityiseen varainhankintaan kohdistuu edelleen kasvuodotuksia, mutta varainhankinnan tuotot ovat jo vakiintuneet osaksi ihmisoikeusliiton tulorakennetta.

Vuoden 2018 tilinpäätöksen tulos oli -14 585 € (21 165 € vuonna 2017). Järjestön pienestä koosta johtuen useat samalle vuodelle kohdistuneet työsuhteiden päättymiset sekä vapaat heijastuivat suoraan tulokseen. Järjestön rajallinen budjetti ei tällä hetkellä mahdollista puskurin sisällyttämistä ylimääräisiä henkilöstökuluja varten.

Ihmisoikeusliiton tilintarkastajana toimi Oy Tuokko Ltd.

### Henkilöstöhallinto ja johtaminen

Ihmisoikeusliiton johtokunta kokoontui vuonna 2018 6 kertaa (29.1., 13.3, 14.6., 3.9., 11.10., 11.12.) ja lisäksi pidettiin yksi sähköpostikokous (18.5.–25.5.). Vuosikokous pidettiin 3.5.2018. Johtokunnan puheenjohtajana toimi Reetta Toivanen (johtokunnan muut jäsenet ks. liite 1).

Ihmisoikeusliiton toimistolla työskenteli vuonna 2018 keskimäärin 12 henkeä. Järjestön pääsihteerinä toimi Kaari Mattila. Henkilöstöpolitiikkaa toteutettiin ihmisoikeusliiton henkilöstölinjauksen, yhdenvertaisuuslinjauksen ja työsuojelun toimintaohjelman mukaisesti. Henkilöstön työhyvinvointia tuettiin ja vahvistettiin esimerkiksi koulutuksin ja yhteisillä virkistyspäivillä ja tapahtumilla.

## Jäsenistö ja vapaaehtoiset

Ihmisoikeusliiton jäsenmäärä kasvoi 112 uudella jäsenellä ja oli joulukuussa 2018 yhteensä 957. Jäsen- ja vapaaehtoistoimintaa kehitettiin aktiivisesti vuonna 2018 palkkaamalla tähän työhön keskittyvä osa-aikainen työntekijä. Tämän ansiosta pystyimme viestimään monipuolisemmin sekä jäsenille että vapaaehtoisille. Perinteisten viestintäkanavien (uutiskirjeet, sosiaalinen media, sähköposti ja kirjeet) lisäksi teimme suppean jäsenkyselyn pilotoinnin puhelimitse. Näitä tuloksia hyödynnetään vuonna 2019 tehtävässä laajemmassa jäsenkyselyssä.

Vapaaehtoisille järjestettiin kaksi uusien iltaa ja kaksi ihmisoikeuksien teemailtaa. Vapaaehtoisten mukanaolo oli erityisen tärkeää eri tapahtumissa kuten Maailma kylässä -festivaalilla, Helsinki Pride -kulkueessa, vuosiseminaarissamme sekä Ei tingitä! – ihmisoikeuksien illassa.

## LIITTEET

### Liite 1 Ihmisoikeusliiton johtokunta 2018

#### Ihmisoikeusliiton johtokunta 3.5.2018 asti

Reetta Toivanen	puheenjohtaja
Ilona Nieminen	varapuheenjohtaja
Antti Sajantila	varapuheenjohtaja
Antti Aikio	jäsen
Pentti Arajärvi	jäsen
Lena Bremer	jäsen
Kaisa Koistinen	jäsen
Liisa Murto	jäsen
Tuomas Ojanen	jäsen
Elina Pirjatanniemi	jäsen
Ruth Santisteban	jäsen
Pamela Slotte	jäsen
Kirsi Tarvainen	jäsen

#### Ihmisoikeusliiton johtokunta 3.5.2018 alkaen

Reetta Toivanen	puheenjohtaja
Anneli Vuorinen	varapuheenjohtaja
Antti Sajantila	varapuheenjohtaja
Antti Aikio	jäsen
Pentti Arajärvi	jäsen
Lena Bremer	jäsen
Maija Jäppinen	jäsen

Kaisa Koistinen	jäsen
Liisa Murto	jäsen
Ilona Nieminen	jäsen (eronnut omasta pyynnöstä 3.9.2018)
Tuomas Ojanen	jäsen
Aleksi Pahkala	jäsen
Elina Pirjatanniemi	jäsen
Ruth Santisteban	jäsen
Pamela Slotte	jäsen
Kirsi Tarvainen	jäsen

## **Liite 2 Saadut avustukset ja sopimustuotot 2018**

### Opetus- ja kulttuuriministeriö

- Yleisavustus, 230 000 euroa
- Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä (2017–2018), 161 000 euroa

### STEA (sosiaali- ja terveysministeriö)

- Yleisavustus, 135 000 euroa
- KokoNainen, sukupuolittuneen väkivallan vastaisen työn toiminta-avustus, 162 000 euroa

### Ulkoministeriö

- Yleisavustus, 24 000 euroa
- Matka-avustus, 650 euroa

### Tiina ja Antti Herlinin säätiö

- Syrjinnän vastaiseen hankkeeseen (2017–2018), 26 400 euroa

### Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama ALL-YOUTH-hanke

- Kampanjapalveluiden tuottamiseen (2018-2019), 64 000 euroa

### Kansan Sivistysrahasto

- Maahanmuuttajataustaisille henkilöille suunnattuun perus- ja ihmisoikeuskoulutukseen, 4 000 euroa

### Otto A. Malmin lahjoitusrahasto

- Maahanmuuttajataustaisille henkilöille suunnattuun perus- ja ihmisoikeuskoulutukseen, 6 000 euroa

### Alli Paasikiven säätiö

- Maahanmuuttajataustaisille henkilöille suunnattuun perus- ja ihmisoikeuskoulutukseen, 4 000 euroa



Kirkon Keskusrahasto

- Maahanmuuttajataustaisille henkilöille suunnattuun perus- ja ihmisoikeuskoulutukseen, 1 500 euroa

Haaga-Helian Ammatillinen opettajakorkeakoulu

- Ihmisoikeudet haltuun! -koulutushankkeeseen (2017-2018), 12 874 euroa

**Liite 3 Ihmisoikeusliiton lausunnot 2018**

- 19.1 Lausunto ulkoministeriölle koskien *YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (CRC)* yhdistettyä Suomen 5. ja 6. määräaikaisraporttia.
- 24.1 Lausunto ulkoministeriölle koskien Suomen ensimmäisen raportin laatimista Istanbulin sopimuksen (*Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta*) täytäntöönpanoa.
- 26.1 Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle koskien hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2016-2019 luonnosta väliraportiksi.
- 1.2 Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle koskien romaniasiain neuvottelukunnan luonnosta Suomen romanipoliittiseksi ohjelmaksi.
- 13.3 Lausunto lakivaliokunnalle siviili- ja sotilastiedustelua ja tiedustelutoiminnan valvontaa koskevista (ns. tiedustelulait) hallituksen esityksistä.
- 6.4 Lausunto ulkoasiainvaliokunnalle siviili- ja sotilastiedustelua ja tiedustelutoiminnan valvontaa koskevista (ns. tiedustelulait) hallituksen esityksistä.
- 26.4 Lausunto ulkoministeriölle koskien Suomen raporttiluonnosta *YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD)* täytäntöönpanosta.
- 9.8 Lausunto ulkoministeriölle saamelaiskäräjälakitoimikunnan esityksestä saamelaiskäräjälain muuttamiseksi.
- 15.8 Lausunto ulkoministeriölle Euroopan neuvoston *Euroopan sosiaalisesta peruskirjasta* Suomen 14. määräaikaisraporttia varten.
- 31.8. Lausunto ulkoministeriölle *YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen (CEDAW)* täytäntöönpanoa koskevaan Suomen kahdeksannen määräaikaisraportin luonnokseen.
- 31.8. Lausunto ulkoministeriölle koskien luonnosta Kansainväliseksi oikeudellisesti sitovaksi asiakirjaksi ihmisoikeuksista monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa.
- 12.9. Lausunto oikeusministeriölle alaikäisavioliittojen sääntelytarvetta koskevaan arviomuistioon.
- 18.9. Lausunto ulkoministeriölle Suomen tavoitteista ja painopisteistä YK:n yleiskokouksen 73. istuntokaudella.
- 1.10 Lausunto sisäministeriölle Poliisin ennalta estävän toiminnan strategiasta



- 18.10 Lausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomuksesta.
- 14.11 Lausunto oikeusministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta kokoontumislain muutoksiksi.

#### **Pyynnöstä annetut lausunnot hallinto-oikeuksille:**

- 9.1 Lausunto koskien kunniaväkivallan ja pakkoavioliiton uhkaa Irakissa.
- 2.2 Lausunto koskien kunniaväkivallan uhkaa Irakissa.
- 7.2 Lausunto koskien kunniaväkivaltaa ja pakkoavioliitosta kieltäytymistä Afganistanissa.
- 7.2 Lausunto koskien kunniaväkivaltaa Irakissa.
- 20.6. Lausunto koskien FGM:n riskiä Somaliassa.
- 26.9. Lausunto koskien FGM:n riskiä Somaliassa.

#### **Järjestöjen yhteiset kannanotot ja raportit:**

- 4.4 Ihmisoikeusliiton ja End FGM EU:n rinnakkaisraportti Euroopan neuvoston GREVIO-komitealle Istanbulin sopimuksen (*Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta*) täytäntöönpanosta Suomessa.
- 28.5 Järjestöjen rinnakkaisraportti Euroopan neuvoston GREVIO-komitealle Istanbulin sopimuksen (*Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta*) täytäntöönpanosta, Ensi- ja turvakotien liiton koordinoima.
- 15.6. Ihmisoikeusliiton ja Suomen sosiaaioikeudellisen seuran tiedote Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean kritiikkistä koskien Suomen perusturvan liian alhaista tasoa.

#### **Valiokuntakuulemiset:**

- 13.3 Eduskunnan lakivaliokunta, kuuleminen eduskunnan tiedustelulakiesityksistä (HE 199/2017 vp, HE 202/2017 vp, HE 203/2017 vp).
- 5.4 Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta, kuuleminen tiedustelulakiesityksistä (HE 202/2017 vp, HE 203/2017 vp).
- 18.10 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, kuuleminen Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2018 (K 6/2018 vp).